

Ілюстровані
Спомини
з

Геройської України.

1914-1920.

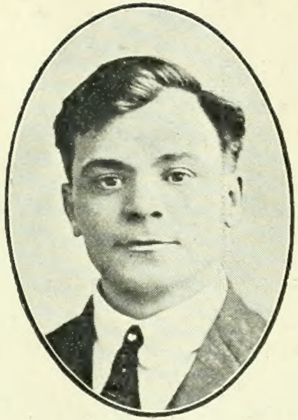
Геройська Україна

Ілюстровані спомини з України.

НАКЛАДОМ »УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ«
850 Main St. Winnipeg, Canada.

З Друкарні "Канадийского Фармера."
120 King St. Winnipeg, Canada.

ОСИП МЕҐАС

автор »Геройської України« і »Траґедиї Галицької України« б.
делеґат з Канади до Парижа, б. дипльоматичний деле-
ґат від укр. дипл. місії з Парижа на Україну.

ГЕРОЙСЬКА УКРАЇНА.

ЦІЛЕЮ сеї ілюстрованої книжки п. з. "Геройська Україна" є: представити в образках українському загалови в Америці і Канаді українських героїв, українське військо, українських провідників, українських діячів з нашої геройської доби на Україні, себто за час памятних років від 1914 до 1920 р.

Сі памятні роки записані будуть великими, незатертими буквами в історії українського народа. Наші грядучі поколіня будуть черпати з нашої сучасної геройської доби щораз то нові одушевленя і захоту до дальшої борби за українську справу. За сі роки увесь український народ виявив, нечувані в історії других народів, а навіть у своїй власній історії, геройства будь-то на поли битви, будьто у формі загального стремлїня соборного українства до збудованя власної, української держави.

Тому то найвіжнійшою чертою "Геройської України" суть образки і фотоґрафічні знимки українських військових частин, українських

січових стрільців, української армії за часів Центральної Ради, Гетьманьщини, Директориї, Галицького українського правительства. Всї ті наші війська були наскрізь геройськими, вони жили, відчували до глибини душі і боролись за одну і ту саму святу ідею, одушевлялись одною і тою самою надією, а се: **Визволеня України** з під чужої влади і вибореня еї державної самостійности.

Український нарід переживає великі в своїх розмірах події і глибокі в своїх основах переміни. Йде важка і нерівна боротьба за долю і волю Рідного Краю. Всї ріки нашої Батьківщини счервоніли кровю найкрасших борців. У високих карпатських горах і в кавказських яругах відбиваєть ся відгомін бою. Стогне поорана кулями українська земля і серед глухої, могильної мовчанки бє піднебесні зводи крик розпуки катованого люду.

Двайцять літ завчасно захопила нас в свій страшний вир велика сьвітова заверуха. Наш национальний орґанїзм не був еще так сильний, щоби оперти ся успішно у всїх ситуаціях нестримним ударам. Анї в Австриї, анї в Росиї не мали ми найменьшої спромоги насталити наші мязи, щоби в слушний час дати належний відпір насильникам, напасникам і грабіжникам. Заковані в міцні кайдани і звязані путами

вікової неволї, нищені економічно, обкутані безпросьвітною темрявою, виховувані нашими гнобителями в ідеольоґії раба — не могли ми бути на стільки духово здисциплїновані, щоби за першим повівом волї почути себе вільними і свобідними. До того-ж єще через невідрадні умови вікової неволї не могли в нас народити ся люди на розмір тих подій, що ми їх переживаємо. Наша доба на українській землї подібна до часів великої української революциї Богдана Хмельницького та до часів руїни після сього ґеніяльного полководця. Ріжниця, без сумнїву, значна і в умовах часу, і в структурі народу, і в розуміню всенародних кличів. Суть боротьби одна і та сама: змаганє висвободити ся з під власти чужинців, збудувати на своїй землї власну державність, увільнити ся від визиску і плянтаторства відвічних ворогів.

Те, що геройська козаччина переживала в XVII. ст. довгими десятилїтями, те саме тепер, в віцї пари і електрики, переходимо ми в кількох роках.

На протязї столїть наш нарід складав великі жертви на жертвеннику свободи. Мимо того не поталанило нам заяснїти вольними в сім'ї народів. Одначе нїяка жертва не може бути безуспішна, бо нїщо в сьвітї не гине. Тому мусимо вірити, що теперішна боротьба не може

Українські визвольні змаганя в часі світової війни 1914--1917 р.

Як лиш вибухла сьвітова війна, наш український нарід в Галичині поспішив з одушевленєм в ряди Українських Січових Стрільців, українських леґіонів — в надії, що чейже вдасть ся йому визволити ся зпід ворожої кормиги та покласти основи вільної України, а вже що найменьше дістати свою національну самоуправу в східній Галичині, свій український край в межах Австрії...

Тому-то з вибухом сьвітової війни, український нарід в Галичині, не зважаючи на ніякі супротивности анї жертви, відчув своєю душею, що тепер прийшов час: в огнї добути собі красшу долю, а український жовнїр в австрійській армії співав тужно пісню:

Ой, у лузї червона калина похилила ся,
Чогось наша славна Україна зажурила ся,
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну, гей! гей! розвеселимо!

Машерують наші добровольці у крівавий тан,
Визволяти наших Українців з московських кайдан.
А ми наших братів-Українців визволимо,
А ми нашу Україну, гей! гей! розвеселимо!

Гей, у. полі ярої пшенички золотистий лан,
Розпочали Стрільці Українські з Москалями тан!
А ми тую ярую пшеничку ізберемо,
А ми нашу славну Україну, гей! гей! розвеселимо!

Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
То прославить по всій Україні Січових Стрільців,
А ми тую стрілецькую славу збережемо,
А ми нашу славну Україну, гей! гей! розвеселимо!

Українські Січові Стрільці пішли в бурю світової війни, щоби дати доказ, що український нарід стремить до самостійного розвою, і бажає рішати сам про свою долю. Як блеск сонця проганяє ніч і вказує гори долини і ріки, так блеск і слава імени Українських Січових Стрільців освітить українські землі, їх долю і бувальщину. З темряви забутя виринув український нарід, який колись посідав власть,. але

стратив її через нещасливі події, але ніколи не переставав стреміти до нової самостійности.

Вже 2 авґуста 1914 р. українські галицькі політичні діячі як др. Кость Левицький, Михайло Павлик, Микола Ганкевич, др. Степан Баран, Іван Боберський, Іван Кивелюк, др. Льонгін Цегельський, др. Володимир Бачинський, М. Балицький, др. М. Лагодинський, др. К. Трильовський, Т. Мелень, др. В. Старосольський, В. Темницький, заснували у Львові спільну міжпартійну "Головну Загальну Українську Раду", якої головою став др. К. Левицкій. Проґрамою "Головної Української Ради" було; 1. кермувати українською політикою; 2. рішати загальні національно - політичні справи, звязані з війною; 3. бути одиноким політичним представником галицьких Українців перед правительством і перед зовнішним світом; 4. передати "Українській Боєвій Управі" орґанізацію Українських Січових Стрільців, українських леґіонів і т. п. Пізнійше приступили до Загальної Української Ради парляментарні і соймові українські посли усіх партий Галичини, Буковини а також приступили делеґати від закордонних Українців як: В. Дорошенко, М. Меленевський, Андрій Жук і другі.

ПЕРША УКРАЇНСЬКА "БОЄВА УПРАВА" 1914.

(Поясненя до образка на правій стороні. Сидять з ліва на право):—

Др. В. СТАРОСОЛЬСЬКИЙ,

пізнійше заступник міністра справ закордонних Української Народної Республики.

Др. ТЕОФІЛЬ КОРМОШ,

пізнійше український повновласник при польсько-українських переговорах в Перемишлі за часів польсько-української війни 1918—1919 р.

Др. К. ТРИЛЬОВСЬКИЙ,

голова Боєвої Управи, орґанізатор українських Січових Стрільців,

Др. СТЕПАН ТОМАШІВСЬКИЙ,

бувший професор на львівськім університеті, економічний знаток при українській дипльоматичній місії в Парижі 1919—1920 р.

Д. КАТАМАЙ,

писар Боєвої Управи, пізнійше отаман українського полку на Україні.

СТОЯТЬ (З ліва на право): — Проф. І. БОБЕРСЬКИЙ, скарбник, писар при Українських Січових Стрільцях. — В. ТЕМНИЦЬКИЙ, місто голова У. Б. У., пізнійше міністер справ закордонних У. Н. Р. 1919 р. — Др. Л. ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ, пізнійше делеґат У. Н. Р. у Відни до Америки 1920 р.

УКРАЇНСЬКІ СІЧОВИКИ В АВСТРІЙСЬКІЙ АРМІЇ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

1). Стежа українських Січових Стрільців.

2). Стежа українських Січових Стрільців глядить за московською стежею, над Золотою Липою в лютім 1915 року.

3). Український леґіон: — Сотник А. Мельник зі своїм офіцирським штабом.

4). Полковник Гр. Коссак зі своїм офіцирським штабом близько Вівся над Стрипою, 22 октобра, 1915 року.

5). Большевицький аероплян здобутий ескортою головного отамана української армії Петлюри під Старо-Константиновом.

Використовуючи антиросійський настрій серед галицьких Українців, австрійське правительство творило осібні військові частини, складаючі ся виключно із Січових Стрільців, в борбі проти Москалів в р.р. 1914—1918. Січові Стрільці, хотяй приневолені були тодішними обставинами служити в австрійській армії так як Поляки, Чехи і другі не німецькі народи — все таки вірили, що удасть ся їм вибороти свободу для свого народа і увільнити Українців з Великої України з під російського ярма та утворити осібну українську державу в єї етноґрафічних межах.

4

СІЧОВІ СТРІЛЬЦІ НА ПОЛИ БИТВИ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

1). Українські Січові Стрільці в серпни, 1915 р., над Золотою Липою. Провідник стежі посилає вістку про се, що стежа бачила.

2). Українські Січові Стрільці над рікою Стрипою в стрілецькім закопі, в цвітни, 1916 року.

3). Українські вояки підчас облоги Львова з часів польсько-української війни за східну Галичину. Образок показує ріжнородність уніформів галицької української армії, в роках 1918 і 1919.

4). Почетна варта укр. Січових Стрільців "Запорожців" коло ваґону головного отамана С. Петлюри, на желїзничій стациї Уманя, (Україна).

І дійсно наші Січові Стрільці через увесь час війни були всегда вістунами красшої долї для укр., народа, держали всегда високо прапор української державности де лише приходило їм боротись з ворогами України. В орґанїзациї українського війська за часів Центральної Ради, Гетьманщини, Директориї, головного отамана Петлюри, Січові Стрільці були першим завязком такої армії.

УКРАЇНСЬКІ ГЕРОЇ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

1). Сотник Ґосиф Микитка командант леґіону українських Січових Стрільців, а тепер командант Винниці (Україна).

2). Шіснайцять літний Козак Запорожської Січи, український герой Іван Вовк ранений 19 разів під Жмеринкою в ріжних боях української армії проти Денікінців літом 1919 року.

3). Перший ініціятор і орґанізатор українського повстаня в Східній Галичині проти польської власти в жовтни 1918 року — отаман Дмитро Вітовський, се найбільший український герой. Він малою горсткою українського війська в числї 1500, заняв в протягу одної ночи 1 падолиста, 1918 р., ціле місто Львів, звідки опісля зачав орґанізувати українську армію в цілій Галичині, зібравши в протягу кількох тижнів 100,000 українських добровольців які через довгих вісім місяців по геройськи боронили Східну Галичину перед польською інвазією.

4). Сотник і член ґенерального штабу Укр. Нар. Республики Р. Вакар, емісар укр. правительства до Відня і Берліна по військовим справам.

5). Сотник Клементій Ґутковський з українського леґіону в шанцях коло Вишкова в Карпатах.

ВИЗНАЧНІ УКРАЇНСЬКІ ПАРЛЯМЕНТАРИСТИ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

Др. КОСТЬ ЛЕВИЦЬКИЙ,

український посол з повіту Рогатин, голова "Укр. Нар. Ради", визначний укр. галицький діяч і політик.

Др. ЕВГЕН ПЕТРУШЕВИЧ,

укр. посол з повіту Стрий,голова укр. галицького правительства а опісля диктатор галицької армії, яка перейшла ріку Збруч в червни 1919 р., і злучилась з армією головного отамана Петлюри.

Др. ТЕОФІЛЬ ОКУНЕВСЬКИЙ,

укр. посол повіту Заліщики, укр. староста за часів укр. правительства в Станіславові, а пізнійше спеціяльний висланник Укр. Нац. Ради, до Парижа на мирову конференцію.

Др. КИРИЛО ТРИЛЬОВСЬКИЙ,

бувший укр. посол з повіту Коломия, орґанізатор Укр. Січових Стрільців, член Австрійської Ліквідацийної Комісії у Відни (1920 р.),орґанізатор українських товариств на угорській Україні.

Др. К. Трильовський.

Др. К. [illegible]евицький.

Др. Т. Окуневський.

Др. Евг. Петрушевич.

УКРАЇНСЬКІ МАНІФЕСТАЦІЇ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

1). Сокіл ІІІ. у Львові з пластунами витає свого члена митрополита ґр. А. Шептицького по його повороті з російської неволї, 24 жовтня, 1917 р. Митрополит Шептицький перебув у вязници в Курську Росія, 1915 і 1916 р.р.

2). Поворот митрополита ґрафа Шептицького з російської неволї до Відня, 28 авґуста, 1917 р. В першім ряді стоять: б. місто президент б. австр. парляменту Юлїян Романчук, митрополит Шептицький і епископ Перемишля др. Йосиф Коцоловський.

3). Український полк з'орґанізований в Румунії в місяци авґусті 1919 р., і висланий заходами дипльоматичкої української місії в Букарешті на Україну до армії Петлюри. Орґанїзацією куріня заняли ся головно: – українська дипльоматична місія в Букарешті, а дальше Мик. Саєвич, командант куріня, Степан Глушко, адютант, Олекса Долинюк військовий аташе при місії і др. Денис Михальський. Оба послїдні Українці, через їх великий патріотизм, велику енерґію, орґанїзаційні здібности і знанє румунської мови причинили ся богато до поширеня української справи серед румунських військових кругів.

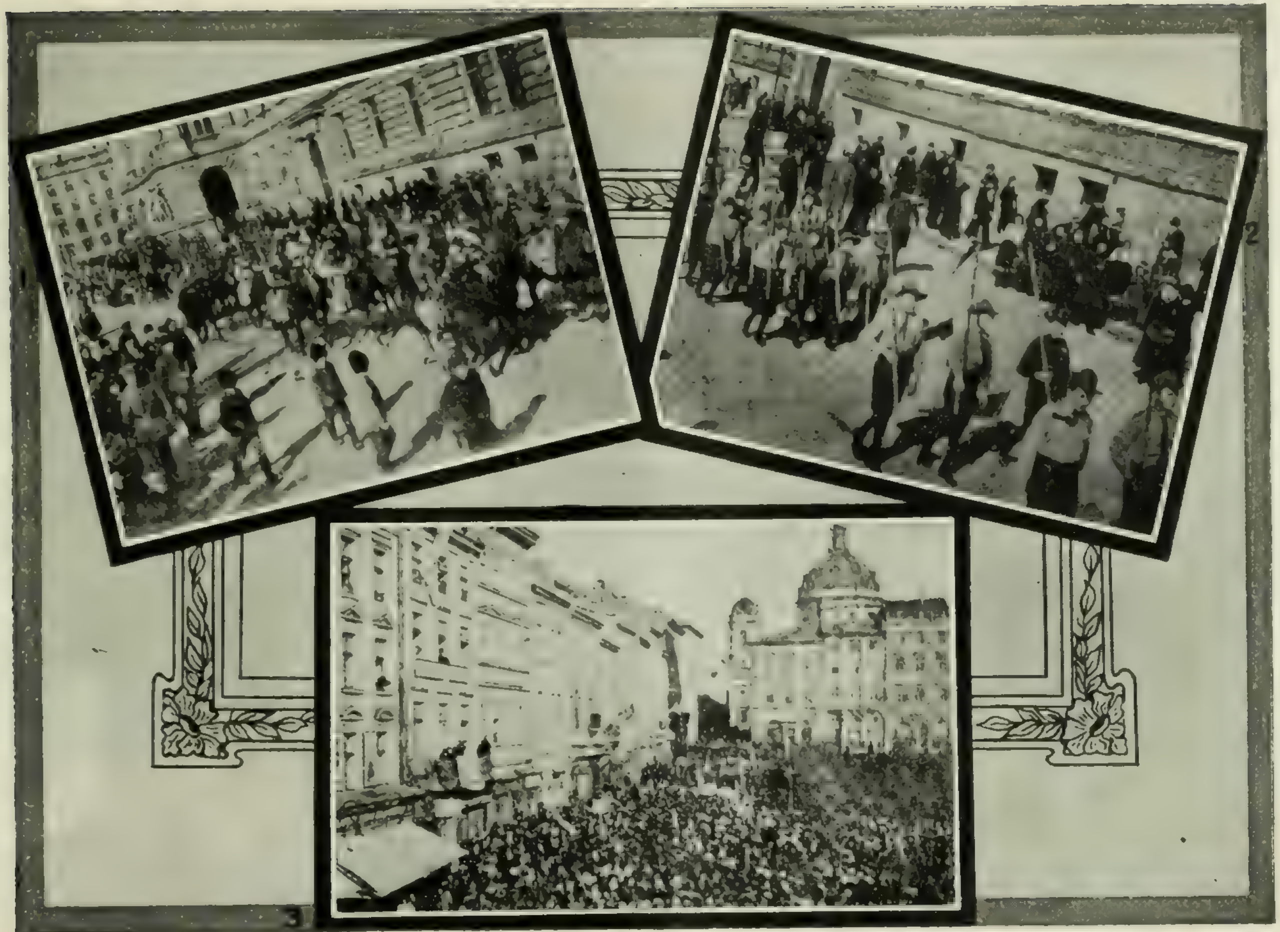

1
2
3

БЕРЕСТЕЙСЬКИЙ МИР.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

1), 2) і 3) образці представляють сьвято мира й української державности у Львові 3 марта, 1918 р. (по заключеню мира в Берестю Литовськім, між центральними державами а Українською Народною Республикою, 9 лютого 1918 року).

Довершенє мирової угоди між центральними державами, а Україною 9-го лютого, 1918 року, було першим формальним признанєм української держави. Нечуваний захват охопив усїх і вилив ся в величезних і численних народних маніфестаціях скрізь по галицькій, буковиньскій та Великій Україні. Кульмінаційним пунктом, найвисшою точкою розвитку ідеї незалежної України, був берестейський мир, коли Україна пораз перший по довгих століттях неволї виступає як самостійний чинник на міжнародній арені. В нашій традиції і історії сей берестейський мир лишить ся яко величезний памятник нашої новітної державности, які би не були наші теперішні неудачі на поли державного будівництва. Мимо всїх ударів, мимо тимчасових невдач в польсько-українській війнї за Східну Галичину — дух і енерґія нашого народу не упали.

2
3

УКРАЇНСЬКІ ОФІЦИРИ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

1). Офіцири українського леґіону. Сотник: Іван Коссак; полевий священик: Андрій Пшепюрський; маляр Юліян Буцманюк; полковник Гринько Коссак; поручники Волод. Свідерский, Василь Коссак. Сотник Іван Коссак став опісля отаманом при гал. укр. армії і членом боєвого штабу диктатора Петрушевича, підчас єго побуту в Камінци Подільскім.

2). Офіцири українських Січових Стрільців з отаманом Д. Катамаєм в середині. Знимка з 1916 року. Більша часть сих укр. Січовиків перейшла в червни 1919 року на Велику Україну, де відзначили ся в кровавих боях української армії проти добровольчої армії Денікіна.

3). Свято присяги уряду Української Народної Республики в Камінци Подільскім, дня 6 жовтня 1919 р., при участи чужоземних військових представників, а іменно: — румунських, чеських, французьких, анґлійських та італійських.

2

3

ПОЛКОВНИК ДМИТРО ВІТОВСЬКИЙ.

(Пояснене до образка на правій стороні.)

Полковник Дмитро Вітовський, був без сумніву героєм, людиною активною, глибоко ідейною, скорий до посвяти, до самовизначеня. Уродив ся в Медусі, станїславівського повіту, як син убогого селянина, скінчив ґімназію в Станїславові, опісля був студентом прав у Львові, де брав живу участь у відомій демонстрациї 1 липня 1910 р., коли то згинув Адам Коцко. З початком війни Вітовський був орґанїзатором укр. Січових Стрільців, за часів австрийсько-російської війни — відзначив ся здобутєм Галича від Москалів — де заткнув на ратуші синьо-жовтий прапор 1916 р. Опісля працював на Волинї серед українських селян, а в роцї 1918 стає на чолї укр. повстанців у Львові і здобуває Львів від Поляків. При твореню першого державного секретаріяту йому повірено секретарство воєнних справ де він виявив надзвичайний орґанїзаторський талан. Опісля Вітовський уступив з секретарства військових справ, а його місце зайняв штабовий полковник Курманович. Вітовського вислано до Парижа для заключеня польсько-українського переговорів. Він згинув, їдучи лїтаком постріленим польскою пограничною сторожию на шлескій граници, 4 серпня 1919 р.

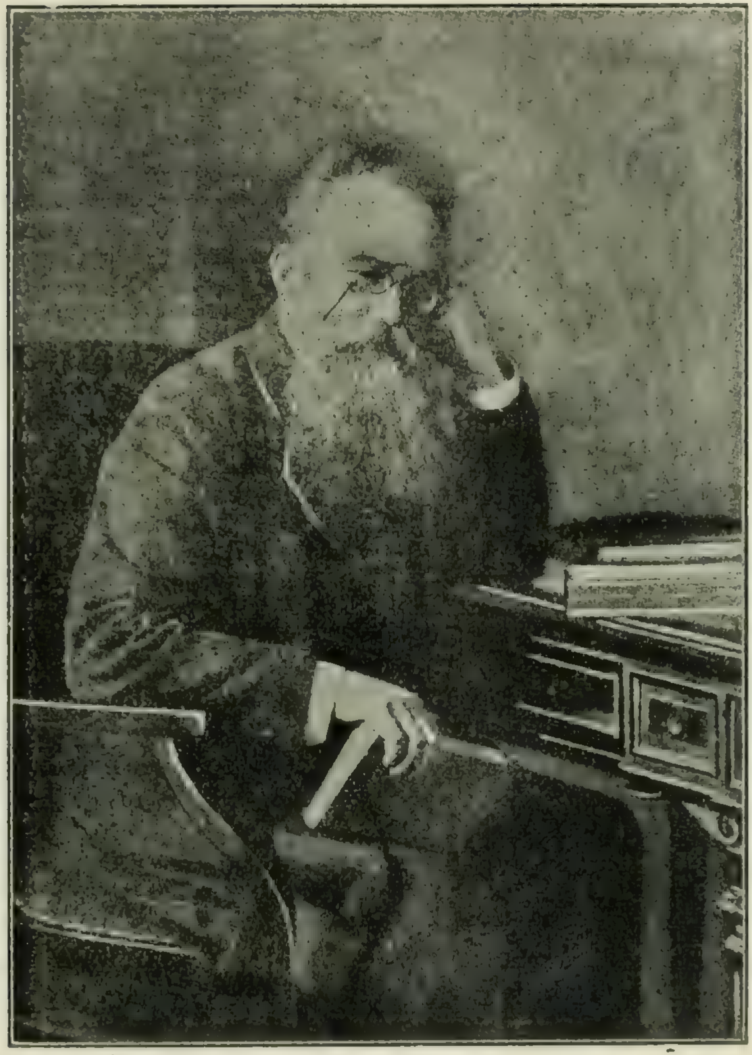

Сотник Дмитро Вітовський. Українські Січові Стрільці

ПРОФЕСОР МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ,

(Поясненє до образка на правій стороні.)

Михайло Грушевський — се наш найбільше визначний історик, учений і політичний діяч. Здавна стояв він на чолі українського руху цілої соборної України і ціле своє житє посвятив писаню Історії України і українського народу. 20 літ був він професором української історії на львівськім університеті. В 1906 р., Грушевський переносить ся зі Львова на Велику Україну а підчас російської революциї 1917 р. стає на чолі Українського Правительства в Київі — Центральної Ради. В 1918 р., Грушевський кінчить продовженє своєї "Історії України" від 1914 р., і видає єго в Київі. З початком 1919 р., проф. Грушевський лишає Київ, занятий большевиками, їде до Чехії, а опісля до Швайцариї і до Парижа, де я сходив ся часто з ним літом 1919 р., і вислухував єго одушевлені розмови про українську соціял-революційну партію, якої проф. Грушевський став великим речником послїдними роками. Грушевський чоловік малого росту, живої вдачі, поважного симпатичного вигляду, говорить французькою і німецькою мовою а послїдними місяцями, помимо єго старого віку, (60 літ), взяв ся пильно до вивченя англійської мови. Проф. Грушевський живе тепер в Празї.

ГЕТЬМАН ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ.

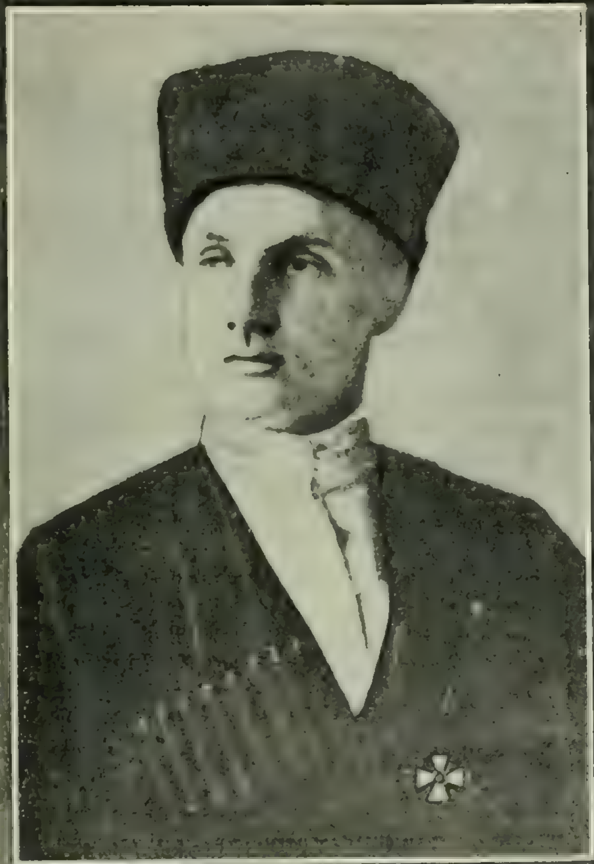
(Пояснене до образків на правій стороні ч. 1.)

Гетьманом "Всієї України" Павло Скоропадський став від 29 цвітня 1918 року до 14 грудня 1918 року, по упадку Центральної Ради. Скоропадський, се гетьманський нащадок (в простій лінії від Василя Скоропадського, брата українського гетьмана Івана), родив ся 1876 р., а був образований в військовій школі в Петербурзі звідки вступив в службу російської армії. В його домі живі були українсько-козацькі традициї і сам Павло Скоропадський мріяв про збудоване української держави, коли то, по єго виборі на гетьмана, він припоручив Миколі Устимовичеви, великому київському капіталістови, сформувати чисто український кабінет міністрів. Однак, не маючи змоги оперти ся на поміркованих українських елементах, гетьман рішив з'орґанізувати правительство військової диктатури.

ҐРАФ МИХАЙЛО ТИШКЕВИЧ.

(На право від гетьмана ч. 2.)

Нащадок старинного українського шляхотського роду, укр. археольоґ, публіцист, бувший посол У. Н. Р. в Римі, а тепер голова укр. місії в Парижі.

ПОВСТАНЄ ПРОТИ ГЕТЬМАНА,

(Образок на правій стороні представляє триюмфальний марш укр. війска до Київа, 14 груд. 1918).

було спричинене більше рабівничою господаркою німецького війська на Україні через 1918 рік, та боязливою податливостию правительства самого Скоропадського, який був лише орудієм в руках великих дідичів на Україні та німецьких ґенералів і німецького цісаря Вільгельма. Коли знова надходили що раз то важнійші події на Україні за час 1918 р., і велика війна двох світових блоків — антанти і почвірного союзу зближала ся до свого траґічного для сего союзу закінченя, гетьман Скоропадський не знав як поставить ся до Сходу Европи і до України побідна антанта, одначе бажав за всяку ціну вдержати ся при власти тому й хитав ся то в один то в другий бік. Ріжні революцийні українські партиї на Україні з президентом бувшого секретаріяту Винниченком і С. Петлюрою на чолї підняли бунт проти гетьмана і єго правительства. Український Національно-Державний Союз в Київі при помочі Січових Стрільців і великої маси українського селянства яке мало богато перехованої у себе зброї дали активну поміч у виконаню повстаня проти гетьмана, який щойно проголосив злуку України з Росією (15 падолиста, 1918 р.). Бунт проти гетьманщини закінчив ся цілко-

ПТИКЪ

витою побідою републиканських військ начального отамана С. Петлюри, а вже 14 грудня, 1918 р., єго війська увійшли побідоносно до міста Київа.

Начальний отаман українсько-національних військ Семен Петлюра по перших побідах над військами Скоропадського видав відозву до населеня України, в котрій повідомляло ся про утворенє републиканського правительства. Всі вірні Україні полки перейшли під його владу. Під українсько-національні прапори з усіх сторін напливали селяни а навіть тисячі українських жінок, яким дало ся в знаки німецько-царське господарство на Україні за гетьмана Скоропадського. Занявши Київ, С. Петлюра завізвав, щоби всі Німці забрали ся з України до 15 січня 1919 р. — І так народ побідив недобитки царської бюрократиї на Україні з кінцем 1918 р. По сих перших триюмфах народної армії прийшла на Україні нова доба — себто доба будованя чисто Української Державности.

(Образок на правій стороні представ. триюмфальний вхід укр. кавалєриї до Київа, 14 груд. 1918).

ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО,

(Пояснене до образка на правій стороні.)

найбільший сучасний український писатель, секретар внутрішних справ при Центр. Раді, опісля голова Директориї, відкрив Трудовий Конґрес в Київі 22—28 січня, 1919 р. Весною 1920 р., вертає на Україну, де веде переговори з рос., большевиками дотично скріпленя укр. большевицького правительства на Україні. Винниченко, людина вельми талановита, здібний бесідник і великий знаток української справи на Україні

По упадку гетьманщини на Україні з днем 15 грудня, 1918 р., повстало нове правительство — Директорія, — перше повстаньче правительство, зложене з таких осіб: —

В. Винниченко, С. Петлюра, Проф. Швець, Андрієвський і Макаренко.

Директорія проголосила, що влада в українській Народній Республиці належати-ме працюючому народови — і утворила під проводом проф. Чеховського міністерство чисто соціялістичне, яке стреміло до націоналізациї ріжних промислів України, зарядило земельну реформу чим викликало проти себе ворожнечу всеї буржуазії і ворожого чорносотеньства великих земельних власників на Україні.

Герб України, принятий Укр. Центр. Радою.

Наголовок Універсалу виданого Укр. Центр. Радою.

ОТАМАН СЕМЕН ПЕТЛЮРА.

(Поясненє до образка на правій стороні.)

По уступленю Винниченка з українського державного секретаріяту через натиск антанти і через єго симпатиї з російскими большевиками — Директоріят вибрав секретара воєнних справ Семена Петлюру, головою Директорії з початком 1919 року. С. Петлюра став дуже популярним сейчас по скінченю повстаня проти гетьмана Скоропадського 14 грудня, 1918 р. Петлюра належить до середущого поколїня українського громадянства. Він був довший час українським журналїстом працюючи при київській "Радї", "Українській Жизни", був орґанізатором укр. соц. демокр. партиї, а підчас російсько-австрійської війни служив яко офіцир в російській армії. З вибухом революції в мартї, 1917 р. на Українї повстає "Центральна Рада", а опісля Секретаріят в котрім Петлюра стає секретарем військових справ. В першій війнї укр. Центр. Ради з большевиками, Петлюра обнимає провід над гайдамаками, опісля стає головою Союза Земств, бере передову участь в громадянській діяльности, виступає яко завзятий оборонець української державности. Народ говорить про него як про невмірущого лицаря,

про непоборимого героя. Петлюра був всегда великим противником большевизма. Він каже: — земля мусить належати народови в формі приватної власности, велика посілість касуєть ся на користь безземельного селянства, права робітників мусять бути вповні забезпечені, Україна має бути суверенною, осібною від Росії державою, а меньшим народам в межах України як Жидам і Полякам ґарантуєть ся спеціяльні автономні привілеї.

Петлюра, чоловік літ 41, надзвичайно серіозний і повний надій щодо світлої будучности укр., народа, великий ворог москалів і російських большевицьких імперіялїстів, полїтичний симпатик Польщі, з якою заключив він союз ще в грудни 1919 р. проти російських большевиків, зачав офензиву в цвітни, 1920 р., проти них, програв разом з Поляками в липни, 1920 р., опісля скрив ся серед українських повстанців, орґанїзуючи з ними нове повстанє проти большевиків. Серед селян і повстанців на Україні Петлюра безперечно популярний, серед селян і інтеліґенции галицької України стратив він свою колишню популярність через єго злуку з Поляками, (зараз по переході галицького

(Образок на правій стороні представляє Петлюру при воєнній мапі).

українського війська на сторону Денікіна ще в падолисті 1919 р.). Серед американських Українців Петлюра стратив надавну ще популярність, яка постепенно переходить на сторону Українців-большевиків, особливо від часу побіди большевицької армії над польсько-українською армією Петлюри і Пілсудського в місяцях червня і липня 1920 р.

Для Петлюри, як чоловіка, як патріота, як українського громадянина, як неструдженого героя, я всегда мав велику пошану особливо від часу моєї стрічі з ним і гостюваня у его военній кватирі в осени, 1919 р., в Камянці Подільськім.

ПРИСЯГА ЦЕНТРАЛЬНИХ УСТАНОВ.

(Пояснене до образка на правій стороні.)

Міністри та товариші їх присутні при присязї урядовців центральних установ Укр. Нар. Републики. Голова Ради народних мінїстрів Укр. Нар. Республики. І. Мазепа (один хрестик). Державний секретар Шрамченко, читає текст присяги урядовцям укр. держави.

ПРИСЯГА УКРАЇНСЬКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА.

(Пояснене до образка на правій стороні.)

Свято присяги в Камінци Подільськім. Урочиста присяга верховного уряду Української Народної Республики й Ради Міністрів та війська на вірність народови і Українській Республиці. Головний отаман Петлюра (зазначений хрестиком); член Директориї Ф. Швець 2); член Директориї Н. Макаренко 3); начальник штабу головного отамана, генерал Юнаків 4); прімієр міністер І. Мазепа 5). — В ґрупі міністри Укр. Нар. Республики, та представники ріжних українських політичних партий.

В місяці октобрі, 1919 р., головний отаман Петлюра зарядив, щоби усі центральні установи (орґанізациї) української держави зложили присягу льояльности і вірности Українській Народній Республиці. Отаман Петлюра стремів до збудованя української держави на прінципі дисципліни і порядку не лише в українській армії, але також в українській цивільній і державній службі. Ся постанова головного отамана й Директориї була конечною зі згляду на тодішні відносини на Україні,

де ріжні політичні і військові ґрупи підпадали посторонним впливам чужинецької аґітациї особливо зі сторони Денїкінців, большевиків, Поляків, Румунів і т. д.. Крім сего в галицькій українській армії під впливами диктатора Петрушевича і єго військової управи, давались відчувати підшепти переходу галицького війська на сторону Денїкіна, який обіцяв Петрушевичеви постарати ся о вивіз з Італії на Україну 50,000 укр. полонених і їх переправу через Одесу на Україну а опісля до Галичини, яку диктатор Петрушевич сподївав ся відбити збройною силою від Поляків.

УРОЧИСТА ПРИСЯГА ДИРЕКТОРИЇ.

(Пояснене до образка на правій стороні.)

Місце присяги Верховного Уряду: Директорії і Кабінету. Петлюра назначений хрестиком.

Автор мав нагоду гостити у головного отамана укр. військ Семена Петлюри, після урочистої присяги в Камянци, 20 октобра 1919 р. Головна кватира отамана була сильно обставлена військовою вартою. Отаман Петлюра працював у своїй військовій канцелярии сам. Принявши з подякою привіт від заокеанських Українців Петлюра просив по-

старати ся для єго армії як найбільше всяких медицин, біля мила, обуви, сукна і т. д., бо українська армія сильно гине від тифа, та простуди через брак ліків та убраня. Петлюра висказував тверду віру і надію в непоборимість українського народу, який у своїй орієнтації дозрів до сеї степени, що крім чисто української влади він иньшої не схоче. Головним клопотом Петлюри в той час був брак амуніцкиї, і велика пошесть тифу. Добровольців до української армії зголошувалось що дня тисячі однак не було для них конечного оружа і амуніциї. Я відніс одно велике вражінє з моеї стрічі і розмови з Петлюрою. Се великий український патріот хотяй нефортунний політик.

ПРИСЯГА ЦИВІЛЬНОЇ І ВІЙСЬКОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ.

(Поясненє до образка на правій стороні.)

День урочистої присяги на площи в Камянци Подільськім, де відбувалась присяга Директорії, міністрів та війська, яке готуєсь до парадного маршу.

ПАРАДНИЙ МАРШ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА.

(Поясненє до образка на правій стороні.)

Після української присяги уряду Української Народньої Републики, на вірність українській державі. — Військо готуєть ся до парадного маршу — улицями Камінця Подільського.

Камінець Подільський се одно з найкрасших українських міст. Підчас осідку правительства Укр. Нар. Републики, Камінець Подільський мав понад 100,000 людности й українського війська понад 30,000. Туть містилась від червня 1919 р., до 17 новембра 1919 р., головна військова кватира галицької армії, столиця Директориї, головний уряд диктатора Петрушевича і всї головні департаменти укр. міністерств. В Камянци виходили в той час три денні українські часописи, кілька тиждневників, були друкарнї української держави, головний державний український банк, головна військова кватира головного отамана Петлюри, і ріжні дипльоматичні посольства европейських держав.

УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКА НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

1). Момент присяги льояльности українського війська в Камянци Подільськім в октобрі 1919 р. Головний отаман Петлюра присягає разом зі своїм військом на вірність Українській Републиці. На право від війська стоять міністри і представники ріжних державних українських інституций.

2). і 3). Українське національне свято на румунському фронті улаштоване головною українською військовою радою і українським сотником, комісаром Спірідіоном М. Білецьким з часів дезорґанізациї російської армії 22 цвітня, 1917 року, коли то Українці-вояки відділились від московських і творили власні відділи — в цїли борби за українську державу і піддавали себе авторітетови Укр. Центр. Ради в Киïві.

1

2

3

ВІЙСЬКОВІ КАРТИНИ З УКРАЇНИ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

1). Желїнича стація в Проскурові, де українські жовнїри з армії Петлюри ладують армати для перевозу на східний фронт проти Денікіна, в серпни 1919 р.

2). Головний отаман Петлюра (зазначений хрестиком) робить інспекцію повстаньчого війська, на якого чолї стояв отаман Тютюник. Образок знятий на стациї Жмеринка, 11 серпня, 1919 року. Отаман Петлюра стояв все в тїсних зносинах з українськими повстанцями. Головний провідник українських повстанців Ангел, оперуючий в київській і чернигівській ґубернії, перебував в падолисті 1919 р., разом з автором в Камянци Подільськім обговорюючи з Петлюрою пляни спільної борби проти Денїкіна.

3). Українські повстанці близько стациї Домківка, зустрічають головного отамана Петлюру, 30 серпня, 1919 року.

4). Українські однорічні добровольці в українських леґіонах, в липни 1916 року.

ВИЗНАЧНІ УКРАЇНСЬКІ ОФІЦИРИ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

1). Сотник українського Січового війська Т. Рожанківський, який відзначив ся в ріжних боях на галицькій Україні підчас російсько-австрийської війни.

2). Сидить: ґенерал Сергій Дельвіґ ґенеральний військовий аґент Української Народної Республики і єї представитель до закупна военних матеріялів в Букарешті — Румунія. Стоїть коло него сотник Станіслав Камінський, інспектор артилерії і штабовий старшина при дипльоматичній укр. місії в Букарешті (знято 10 новембра, 1919 р.). Ґенерал Дельвіґ служив перше в російській армії, а опісля перейшов до української армії. Говорить знаменито по українськи.

3). Франц Кікаль популярний командант українських військових леґіонів в роках 1916, 1917 і 1918, оперуючих переважно на Буковині і у Східній Галичині та на Волиньщині.

УКРАЇНСЬКІ ВОЯКИ У ВІДНИ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

1). Булавна сотня українського війська у Відні 1 грудня, 1919 р., на чолї з комендантом Бахмачем.

2). Булавна сотня військово санїтарноі стациї у Відні, 1 жовтня, 1919 року.

Відень був від самого початку війни прибіжищем ріжних українських полїтиків, військових, та цивільних. Містили ся туть з разу головна управа "Союза Визволеня України", "Української Головної Ради", українські посольства, ріжні українські комісиї санїтарні, промислові, військові, і т. д.

Одною з найбільше діяльних була саме в р. 1919 і 1920 Військова Санїтарна Комісія з ґенералом д-ром Окупенком на чолї. Задачею сеї комісиї була опіка над українськими хорими вояками, вертаючими з полонів Українцями, моральна і матеріяльна опіка взагалї над українськими жовнїрами, які туть орґанїзувались і звідси відсилались на Україну, яко добре з'орґанїзовані і вишколені військові частини. Українські військові бараки у Віднї під зарядом сеї Військово Санїтарної Комісиї, містили нераз по кілька тисяч війська.

ПРИЮТ ХОРИХ УКР. ЧЕРВ. ХРЕСТА.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

Український Шпитальний відділ для вернувших з італійського полону Українців в Інсбруку (Тироль). Стоїть в уніформі лікар відділу др. Михайло Марітчак.

Український Червоний Хрест, з головним осідком в Камянци Подільскім, заняв ся від самого початку свого істнованя 1917 р., опікою над українськими полоненими в Італії, Німеччині, Сербії, Польщі, Румунії. Він старав ся помагати полоненим морально й матеріяльно, висилав до повисших країв своїх представителів, які старали ся о ріжні полекші в харчах і трактованю для укр. полонених. З початком 1919 р., Укр. Черв. Хрест вислав свою місію до Польщі для розгляненя санітарних і харчевих відносин серед 40,000 укр. полонених в польських таборах, а опісля оголосив в европейській пресі звіт про страшні умовини в польських вязницях.

Крім сего Укр. Черв. Хрест удержував власним коштом приюти для хорих укр. жовнірів. Один з найбільших таких приютів був Приют

Хорих у Віднї, де всегда знаходило приміщенє кількасот наших хорих жовнїрів. Опікою над хорими занимали ся щиро українські лїкарі др. М. Марітчак і українська лїкарка др. Михалина Марітчак.

ЗАРЯД ПРИЮТУ ХОРИХ.

(Поясненє до образка на правій сторонї.)

Хорі і служба Приюту Хорих укр. вояків при військово-санїтарній станици у Відни під опікою Укр. Чер. Хреста.

Автор сеї книжки відвідав при кінци лютого 1920 р., величезні забудованя Української Військово-Санїтарної комісії у Відни де бачив знаменито уладжені приюти для хорих українських жовнїрів. Заряд приюту хорих дбав не лише про тїлесне здоровля повірених єму хорих, але старав ся давати нашим воякам й душевний корм, уладжувати для них театральні представленя, відчити, концерти, роздаючи між хорих до читаня українські книжки з власної бібліотеки Приюту. В заряді брали участь Українцї з Галичини і з Наддніпрянщини.

133

ВІДЕНСЬКА ПЕРЕЙМАЮЧА СТАЦІЯ.

(Пояснене до образка на правій стороні.)

Українська Переймаюча Стація у Відни, для українських поворотців з італійського полону. (+) Старшина, хорунжий, Іван Рибчак. (++) Лікарка др. Михайлина Марітчак. Решта: — Персонал стації і українські поворотці.

Задачею української переймаючої стациї у Відни через роки 1918, 1919 і 1920, була опіка над вертаючими з італійського фронту і з італійського полону Українцями. Сю роботу робить українська переймаюча стація ще й тепер. Через Відень майже що дня переїздить богато галицьких Українців з італійської неволї домів. Приїхавши до Відня, вони знайдуть приют, харч, біля, нічліг загальну опіку в українській переймаючій стациї.

Опісля висилано наших вояків до українських військових частин, стаціонованих тимчасово в Чехо-Словакії в Дайчгабель, в Яблонне, де їх удержує чехо-словацьке правительство ще й тепер — загалом понад 10,000 українських вояків, яко часть чеської армії.

Богато повертаючих з італійського полону їде прямо до східної Галичини, коли дістануть дозвіл від польського правительства.

УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ ОРҐАНІЗАЦИЇ У ВІДНИ.

(Поясненє до образка на правій стороні.)

1). Військова українська стация українського Військово-Санітарного Відділу у Відни, з 12 грудня, 1919 року. Переходовий відділ укр. війська ладить ся до виїзду на Україну через Румунію.

2). Кухня Військово-Санітарної Стациї у Відни. — Українські вояки при видачі обіду 24 грудня, 1919 року. Між українськими вояками видно богато Українців з колишньої російської і австрійської армії, яких туть ґруповано в осібні частини для висилки до української армії.

Усі приюти і шпиталї Української Військово-Санітарної Комісії були удержувані коштом правительства Української Народної Республики, яке призначувало що річно більші суми до розпорядимости комісиї. Адміністратором, головою цїлої Комісії був ґенерал др. Окуненко, людина надзвичайно інтелїґентна, чесна і роботяща.

УКРАЇНСЬКЕ ПОСОЛЬСТВО В РУМУНІЇ.

(Пояснене до образка на правій стороні.)

Сидять з ліва на право: — Юрко Соколовський, бувший міністер торговлї; Кость Мацієвич, проф. університету і голова місії; Вячеслав Прокопович, бувший міністер желізниць при Центральній Раді.

Стоять з ліва на право: — Олександер Коваленко, відомий проводир революції на кораблї "Потомкин"; Карп. Чоботаренко, ґенеральний гонець з України в Румунії.

Душею і умом укр. місії в Букарешті (Румунія) був проф. Кость Мацієвич, який з'орґанізував сю місію до такої досконалости, що вона була найлучшою нашою місією з усїх українських правительственних місій в Европі. Сам голова місії людина високо образована, заслужена в українській справі, широко обзнакомлена з потребами України — позаяк проф. Мацієвич, по своїй професії, се один з найбільших українських економістів. Через цілий час 1919 і 1920 року українська місія в Букарешті була одиноким лучником, одиноким посередництвом в зносинах ріжних укр. місій в Европі з українським правительством, яке було зразу в Києві, опісля в Винници, Камянци Подільськім і в Могилеві.

ВІДРОДЖЕНЄ ВОЛИНСЬКОЇ УКРАЇНИ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

1). Мономахівська укр. ґімназія у Володимирі Волинськім за часів австрійської окупациї в 1916 р.

2). Загальний вигляд Володимира Волиньського на Волинї.

Велика світова війна 1914 1918 р.р., лишила свої незатерті сліди на волинській Україні ще з часів окупациї Волиньщини австрійськими військами, які складали ся в переважній части з українських галицьких полків. Українські Січові Стрільцї попри їх воєнні операциї, вели культурно просьвітну роботу на теренї Волиня та заснували там немало українських читалень, кружків, шкіл, та иньших орґанїзаций які опісля запустили глубший корінь на рідному українському ґрунтї нашої Волинї. Населенє почало покидати колишнї російські школи і гуртуватись до новоутворених українських. Підготованєм шкіл займали ся в першій мірі Січові Стрільцї а побіч них також иньші військові, які займали скромні становища у військовій управі. Замітною річию є також факт, що на Холмщинї вже 17 жовтня 1915 року найвисша команда австрійської армії видала розпорядок що на Холмщинї має бути заве-

2

дена наука в укр. мові всюди де знайдеть ся 40 дітий укр. народности. Українська школа з'єднала собі в короткім часї велику прихильність на Волини. По містах фреквенція зростала так скоро, що не можна було настарчити українських учительських сил — а горнули ся до укр. школи не тільки православні і римо-католики Українці, але також у великім числї Жиди.

Слїди сеї величезної роботи на Волинї - наших героїв Січових Стрільців вже тепер видимі. Росте там нове поколїнє сьвідомого українства — перенятого наскрізь українським національним духом та світлими традиціями української геройської доби.

СІЧОВИКИ НА ВОЛИНІ.

(Поясненя до образків на правій сторонї.)

1). Українські Січові Стрільцї (в селї Бартнів В. Волинский) при орґанїзації української читальнї в падолистї 1916 р., за часів австрійської окупациї.

2) Українська школа в селї Варява, Дубно. У фіртцї стоять два укр. офіцири Січових Стрільцїв.

3). Внутрішний вигляд хати українського селянина в селї Будятичі — Волинь.

ПЕТРО ДІДУШОК, УКРАЇНСЬКИЙ ДІЯЧ.

(Поясненя до образків на правій стороні.)

Князь Трубецький, який працював для укр. справи в Швайцариї і член мирової української делеґациї до Парижа, Петро Дідушок, на право від князя, який був назначений Директорією секретарем місії в Парижі, а передше був секретарем Українського Національного Союза в Київі і визначним українським журналістом за часів Гетьманьщини.

Петро Дідушок брав всегда живу участь в українськім політичнім житю ще за часів Центральної Ради в Київі, будьто як журналіст як визначний український соціял-демократ, як секретар Українського Національного Союза за часів Гетьманьщини, як секретар паризької дипльоматичної місії. За часів гетьмана Скоропадського его засаджено в тюрму, коли гетьман відкрив конспірацію серед українських революціонерів в Київі проти его правительства ще літом 1918 р. В 1919 році Петро Дідушок, був фінансовим курієром, назначений українським правительством в Камінци Подільськім, для доручуваня грошевих підмог ріжним українським місіям в Европі. Петро Дідушок, се рід-

Американському
Париж 21/III 919

ний брат Василя Дідушка, знаного отамама куріня українських Січових Стрільців. Коли робота української дипльоматичної місії в Парижі не увінчалась ніяким позитивним успіхом, Петро Дідушок іде з початком 1920 р., з членом укр. місії в Парижі др. Матюшенком до Берліна, де оба ведуть енергічну пропаганду серед німецьких соціял-демократів в українській справі.

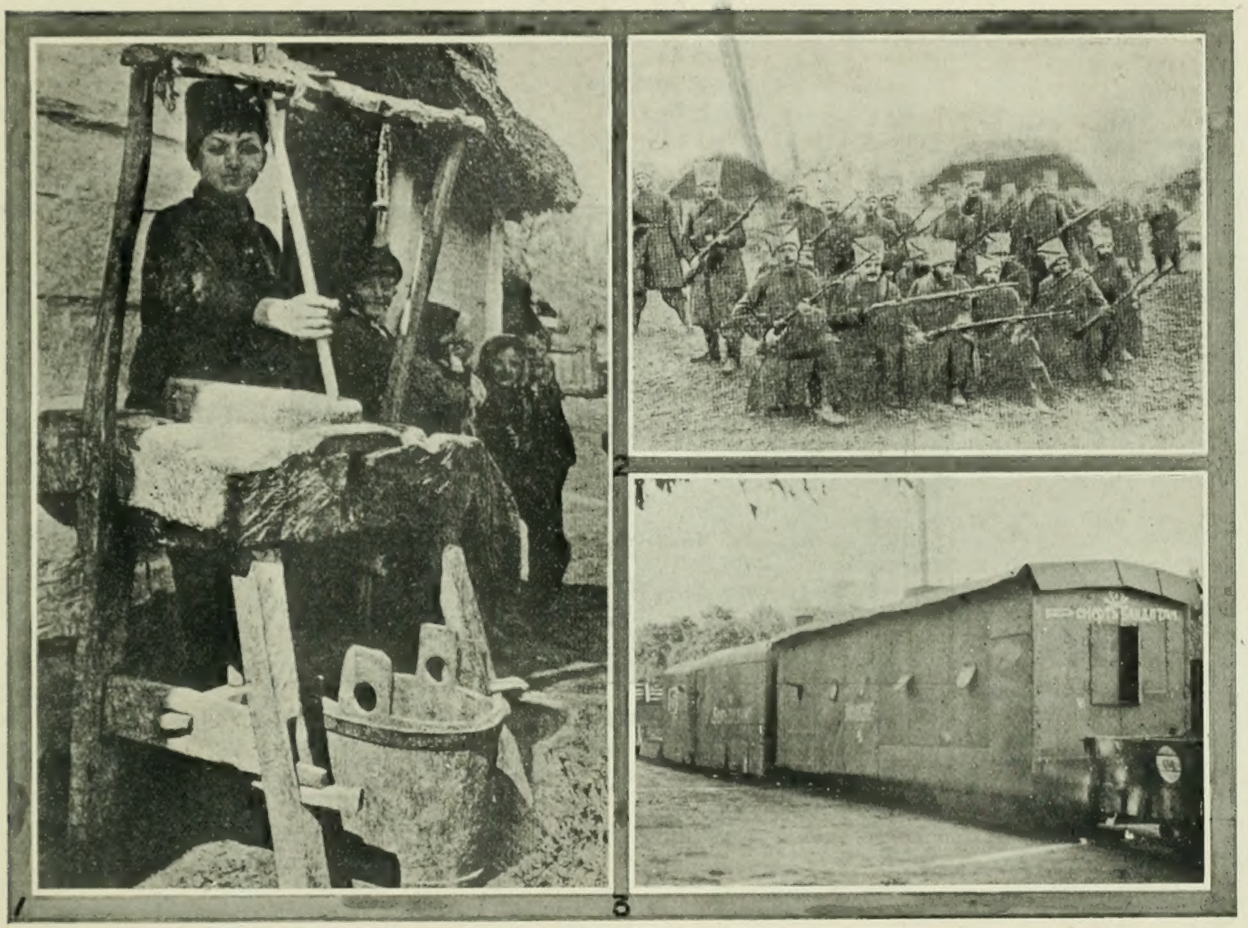
З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ І ВОЛИНЯ.

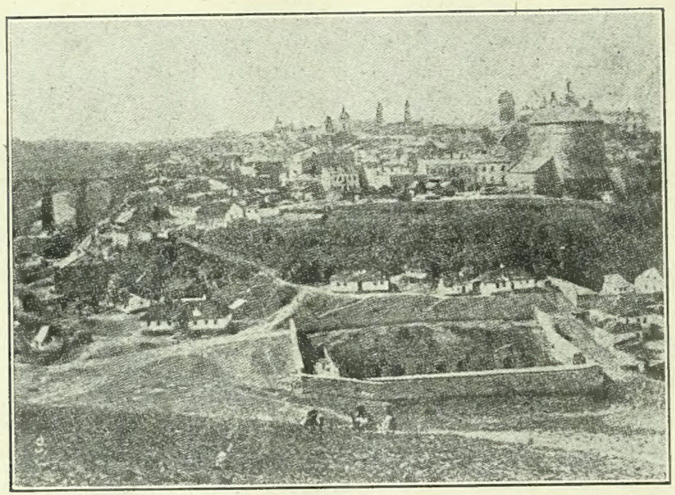
(Поясненя до образків на правій стороні.)

1). Українські типи з околиці Волиня. Хлопець при жорнах.

2). Українські козаки "синьої дивизиї".

3). Панцирний потяг захвачений українськими військами від большевиків в боях коло Винниці (Україна) в серпни 1918 року, в якій помагали укр. повстанці. Через увесь час 1919 і 1920 р., укр. республиканські війська діставали велику поміч від укр. повстанців, які ще й тепер становлять на Україні важний укр. военний елємент, з яким мусять числити ся большевицькі правительства. Головним кличем укр. повстанців се: — "Независима Україна".

Загальний вигляд Камінця Подільського недавної тимчасової столиці Укр. Нар. Республики.